

І. В. Андрусенко, Н. В. Котелянець, О. В. Агеєва

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу
для 1 класу
закладів загальної середньої освіти

(У 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
«Грамота»
2018

УДК 57.081.1*кл1(075.2)

А66

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 06.07.2018 № 734)

Видано за державні кошти. Продаж заборонено.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

	— Виконай завдання!		— Попрацюй!
	— Дай відповідь!		— Робота в групі
	— Послухай!		— Робота в парі
	— Пофантазуй!		— Пам'ятай!
	— Поміркуй!		— інтернет-джерело
	— Прочитай!		

Андрусенко І. В.

А66 Я досліджую світ : підруч. інтегрованого курсу для 1 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах) : Частина 1 / І. В. Андрусенко, Н. В. Котелянець, О. В. Агєєва. — К. : Грамота, 2018. — 96 с. : іл.

ISBN 978-966-349-691-7

ISBN 978-966-349-692-4 (частина 1)

Підручник розроблено відповідно до Типової освітньої програми колективу авторів під керівництвом Савченко О. Я. для учнів 1 класу в рамках інтегрованого курсу та Державного стандарту початкової освіти (2018 р.).

Навчальний зміст видання поєднує природничу, громадянську, історичну, здоров'язберезувальну, соціальну, технологічну освітні галузі. Інтегрований підхід внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків сприятиме формуванню ключових і предметних компетентностей.

Побудований за принципами інтеграції, критичного мислення, педагогіки партнерства. У ньому розкривається безмежний простір для творчості.

Викладений матеріал сприятиме розвитку особистості учня, формуванню соціальних, громадянських, екологічних і здоров'язберезувальних моделей поведінки.

УДК 57.081.1*кл1(075.2)

ISBN 978-966-349-691-7
ISBN 978-966-349-692-4 (частина 1)

© Андрусенко І. В., Котелянець Н. В.,
Агєєва О. В., 2018
© Видавництво «Грамота», 2018

ЛЮБИЙ ШКОЛЯРИКУ!

Герої цього підручника Знайчики помандрують з тобою через гори та долини, річки та озера. Покажуть мерехтливі зорі й космічні далі, прокладуть веселкову стежку в небі. А вітер радісно сповістить тобі про перелітних птахів, які вирушають або повертаються з далеких країв, і розкаже, що відбувається в довкіллі.

Працюючи з цим підручником, ти будеш спостерігати, досліджувати, навчишся оберігати природу й примножувати її багатства, ознайомишся з особливостями нашої країни — України. Ти дізнаєшся про: водойми; рослини та тварини, які потребують охорони; працю людей.

Різні життєві ситуації, уміщені в підручнику, навчать тебе організованості, зібраності, наполегливості та відповідальності.

Знайчики відкриють тобі таємниці рукотворного світу. Ти навчишся перетворювати прості матеріали на дивовижні й корисні вироби.

Подружися з підручником! Він допоможе тобі пізнавати навколишній світ.

Успіхів!

Автори

ШКОЛЯРИКИ-ШКОЛЯРІ

МОЯ ШКОЛА

Розкажи, які приміщення зображені на малюнках.
Як ти їх розпізнаєш?

Помандруй разом з однокласниками та Знайчиками.
Хто працює у твоїй школі, чи є в ній особливі місця?

Розкажи, у яких шкільних приміщеннях є зображені предмети.

Загадка

Хто скликає на урок?
То дзвінкий шкільний ... .

Що необхідно робити, коли лунає дзвінок на урок?
На перерву?

Послухай пісню «Ми — першокласники»:
<https://www.youtube.com/watch?v=wullz17Hrzo>.

Розкажи, що ти знаєш зараз і чого навчишся, коли будеш старатися.

**Не той багато знає, хто довго живе,
а той, хто багато вчиться.**

Знайомство з однокласниками

Назви своє ім'я та запитай, як звати однокласників. Чи називаєш ти їх по іменах?

Поцікався в дорослих, що означають твоє ім'я та імена твоїх друзів.

Я — чемна людина

Пригадай, які «чарівні» слова ти вже знаєш. Назви їх. Коли ти використовуєш їх найчастіше?

Доброго ранку!

Привіт!

Я рада тебе вітати!

Що означають слова «Доброго ранку!», «Добрий день!», «Будьте здорові!», «До побачення!», «Вибачте!», «Будь ласка!», «Дякую!»?

Увічлива людина завжди привітна й уважна до інших.

З'ясуйте, хто вітається першим, якщо зустрілися хлопчик і дівчинка.

Хто вітається першим при зустрічі із старшою людиною?

Якщо зустрілися дві дівчинки або два хлопчики одного віку, хто вітається першим?

**Даруй сміливіше «чарівні» слова.
І кожен свій день починай із привітання:
«Доброго ранку!», «Вітаю!», «Привіт!»**

Поведінка в школі

Розглянь малюнки.

Як треба сидіти за партою?

Як треба поводитися, якщо ти хочеш щось сказати, запитати або відповісти?

Щоб не сталося біди, слухай вчительку завжди.

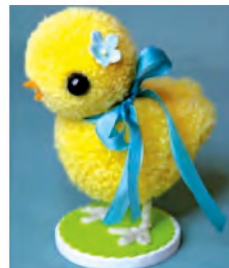

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОЧОГО МІСЦЯ. ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ ПІД ЧАС ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ

Роздивися та поясни, що ти будеш виготовляти на уроках.

З чого ти будеш виготовляти вироби?

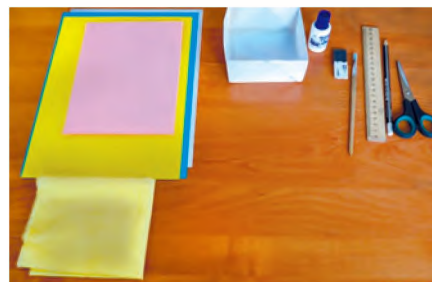

Назві предмети, з якими ти будеш працювати.

Розкажи, де ти будеш працювати.
Розглянь фото та поясни, як правильно розкласти матеріали й інструменти на робочому місці.

Правила поведінки під час виготовлення виробів

1. Починай роботу з дозволу вчителя.
2. Перед роботою перевір справність інструментів.
3. Працюй охайно, уважно, не відволікайся.
4. Економно витрачай матеріали.
5. Підтримуй порядок на робочому місці.

Пам'ятай! Твої вироби повинні бути:

- міцними;
- гарними;
- зручними у використанні;
- оригінальними;
- потрібними тобі й іншим людям.

Розкажи, якими матеріалами й інструментами ти будеш користуватися під час виготовлення виробів.

**Учися ділитися матеріалами й інструментами.
Економно використовуй матеріал!**

МОЇ ШКІЛЬНІ СПРАВИ

Мій розпорядок дня

Склади розпорядок дня. Дотримуйся його. Чи вистачає в тебе часу на сон, прогулянку, допомогу рідним, розваги та спорт?

Розкажіть один одному, як провели вчорашній день, дотримуючись розпорядку дня.

Поміркуй, чи важливо для тебе дотримуватися розпорядку дня.

**Твій організм звикає до сталого розпорядку.
Дотримуйся розпорядку дня — і будеш усе встигати.**

Перевір, чи все ти робиш своєчасно.
Розкажи, як ти піклуєшся про свої речі.

Розкажи, що ти покладеш у свій шкільний рюкзак.

Які предмети, подані на малюнку, «зайві»? Чому?
Чи вмієш ти утримувати в порядку свої речі?
Розкажи, як ти готуєшся до школи.

Шкільні правила

Скористайся поданими словами й доведи, що ти вихована людина.

**Вітаю!
Радий Вас бачити!
Добрий день!**

**Будь ласка!
Проходь!
Прошу!**

Як ти привітаєшся з учителькою?

Які слова ти скажеш однокласниці перед тим, як пропустити її вперед?

**Вибач!
Пробач, будь ласка!
Даруйте!**

**Смачного!
Хліб-сіль!
Їжте, на здоров'я!**

Які слова ти скажеш, щоб вибачитися?

Які слова ти говориш перед обідом?
А після обіду?

Правила поведінки в бібліотеці

Дізнайтеся, яких правил варто дотримуватися в бібліотеці.

Правила користування бібліотекою

- Будь увічливим (увічливою) з працівниками бібліотеки та відвідувачами.
- Дотримуйся порядку та не заважай іншим.
- Поводься з книжками охайно. Бережи їх.
- Не соромся ставити запитання, які в тебе виникають.

Подивися мультфільм «Грицькові книжки»:
https://www.youtube.com/watch?v=_1NZ1sp-yrg.

У книжці знайдеш відповіді на всі свої запитання.

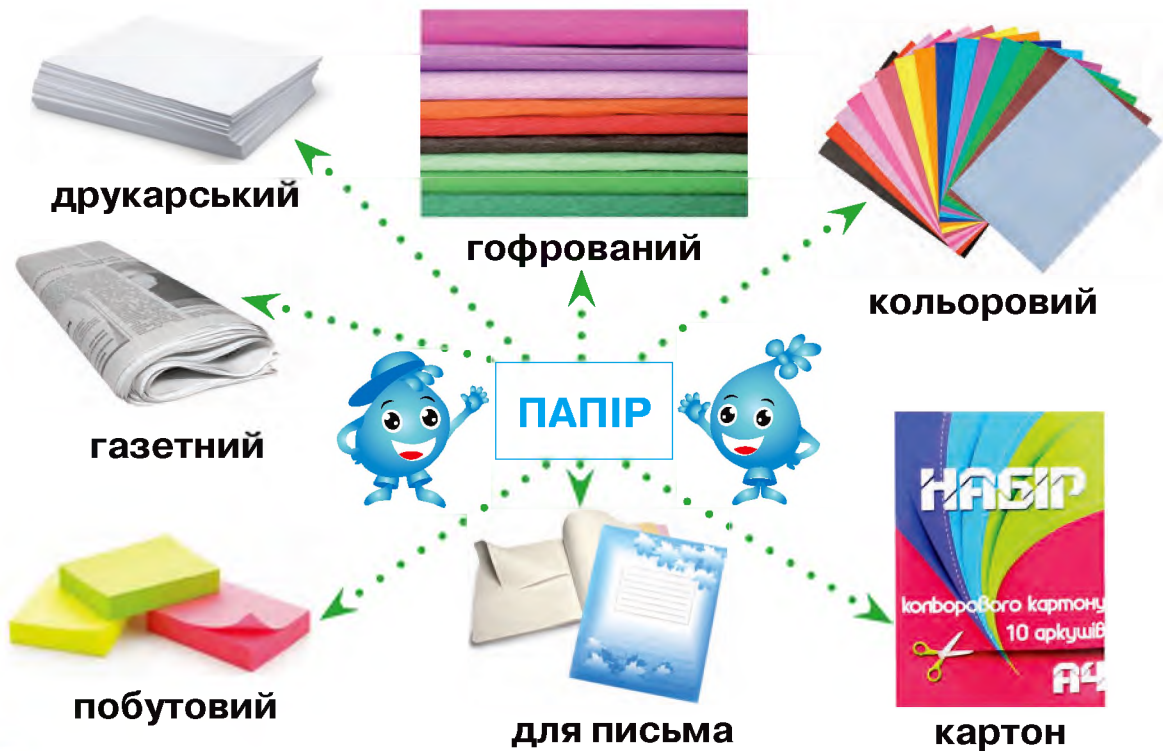
ПАПІР. ВИДИ ТА ВЛАСТИВОСТІ ПАПЕРУ

Папір — матеріал, який використовують для письма, друку газет і журналів, у побуті.

На уроках технології ти будеш використовувати різні види паперу. Уважно розглянь їх. Які з них ти знаєш?

Дізнайся, з чого виготовляють папір.

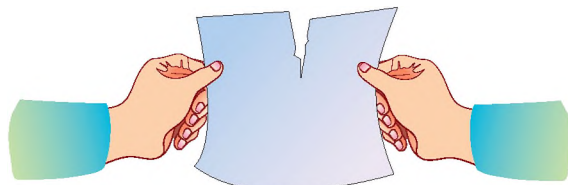

Для виготовлення виробів потрібні різні матеріали, які вибирають і готують до роботи з урахуванням їхніх властивостей.

Проведи дослід і дізнайся про властивості паперу.

1. Чи важко розірвати папір? Якою буде лінія розриву?

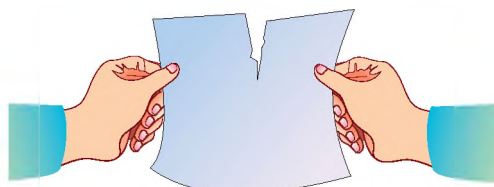
2. Чи легко зім'яти папір?

3. Зім'ятий аркуш паперу рветься легше, ніж гладенький?

4. Чи втрачає міцність мокрий папір?

5. Що спільного між предметами?

ЗАКЛАДКА-КИШЕНЬКА

З чим ти будеш працювати?

Був бідний принц. Королівство у нього
о маленьке-премаленьке, але женитися
-таки можна було, а женитись-бо принцу
пось. Зрозуміло, з його боку було дещо

Склади за поданим зразком (фото 1–12) закладку-кишеньку.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

Перетвори свою закладку-кишеньку на тваринку. Виріж з кольорового паперу та приклей додаткові деталі: очі, ніс, вуха, дзьоб.

Порівняй колір, щільність і прозорість різних видів паперу. Який папір — найщільніший, а який — найпрозоріший?

ВІД РІДНОГО ПОРОГА — БЕЗПЕЧНА ДОРОГА

Розглянь малюнок. Обери безпечний шлях до школи.

Рухайся тротуаром або пішохідною доріжкою. Тримайся правого боку.

Запам'ятай! Переходити дорогу без дорослих не можна!

Відгадай загадку, а відгадку покажи на малюнку.

Загадка

Підморгне зеленим оком — ми йдемо,
Підморгне червоним оком — стоїмо.

Послухай вірш Р. Скучайте «Світлофор».

Чому на перехрестях установлюють світлофори?
Коли потрібно зупинитись і почекати?

Що означають червоний, жовтий та зелений кольори світлофора?

Обери знаки, які допоможуть тобі безпечно перейти дорогу.

наземний пішохідний перехід

підземний перехід

рух пішоходів заборонено

Переходь дорогу у визначеному місці.
Не перебігай дорогу перед транспортом.

Обговоріть ситуації. Хто з дітей знає, як поводитися на дорозі?

Склади пам'ятку пішохода.

**Дорожні знаки всім потрібно знати,
а головне — уміти їх читати.
Безпека руху — це твоє життя.**

РОЗМІТКА ДЕТАЛЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ШАБЛОНІВ І ТРАФАРЕТІВ

на око

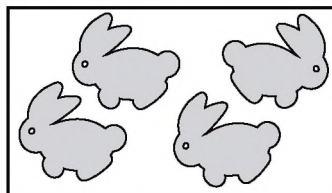
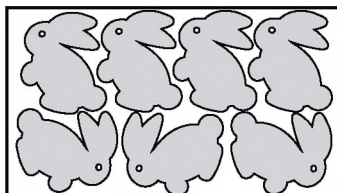
за шаблоном

за трафаретом

Пам'ятай про економію матеріалів!

Який спосіб розміщення шаблонів на матеріалі можна назвати *економним*? Чому?

Розмічені деталі вирізають за допомогою ножиць.

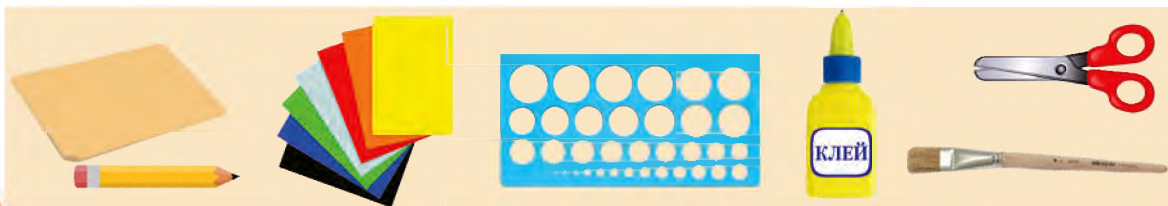
Розглянь фото та поясни правила безпечного користування ножицями. Застосовуй ці правила під час виконання практичних робіт!

АПЛІКАЦІЯ «СВІТЛОФОР»

З чим ти будеш працювати?

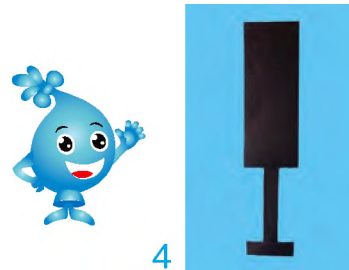
1. Приготуй половинку аркуша чорного паперу. Загни його на ширину трьох пальців, як показано на фото.

2. Відріж смужку по лінії згину. Так отримаєш основу для світлофора (фото 2). Смужку для опори світлофора розріж, як показано на фото 3.

3. На картон-основу приклей опору й основу світлофора, як показано на фото 4.

4. За шаблоном або трафаретом обведи та виріж кружечки червоного, жовтого та зеленого кольорів. Приклей кружечки на основу світлофора (фото 5).

Подивися на зображення світлофора та намалюй свій варіант.

Розкажи про свою роботу з аплікацією «Світлофор». Який прийом розмітки кружечків був використаний? Чому?

ЩО ОТОЧУЄ МЕНЕ В ДОВКІЛЛІ

Моє найближче оточення

Розкажи за малюнками, що оточує Знайчиків.

Назви предмети, які оточують тебе в класі.
Чи належать вони до твого довкілля? Чому?

Розкажи, якими іграшками ти любиш гратися.

Розглянь малюнки. Вибери один малюнок і розкажи, що на ньому оточує людей.

Що називають *довкіллям*?

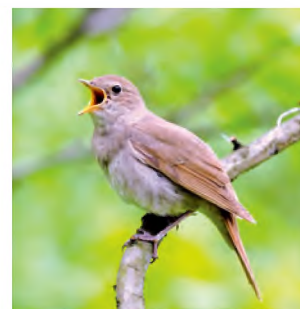

Загадка

Тьох, тьох, тьох, тіву-тів! — То співаночка чия?
Лине радісно з гаїв.   Голосного ... .

Послухай оповідання В. Сухомлинського «Соловей і Жук».

Яка пригода трапилася в садку?

Про що сперечалися тварини?

Як ти думаєш, чому саме так відповіла дівчинка?

Чи погоджуєшся ти з відповіддю дівчинки?

Усе, що оточує людину, називають *довкіллям*.

РІЗАННЯ ТА СКЛЕЮВАННЯ ПАПЕРУ

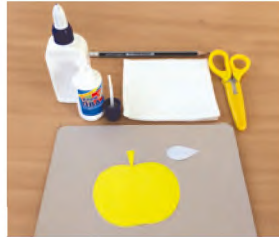
Розглянь фото та поясни, як правильно різати папір.

Розглянь фото (1–4). Поясни Знайчикум, як наклеювати деталі різних розмірів.

1

2

3

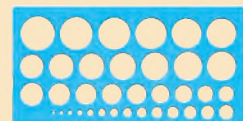
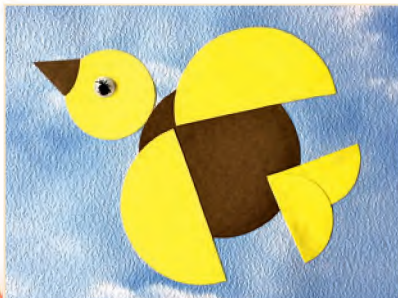
4

АПЛІКАЦІЯ З ГЕОМЕТРИЧНИХ ФІГУР «СОЛОВЕЙКО»

З чим ти будеш працювати?

1. Приклади шаблон великого кружечка на кольоровий папір. Обведи по контуру й виріж. Це — «тулуб» пташки.

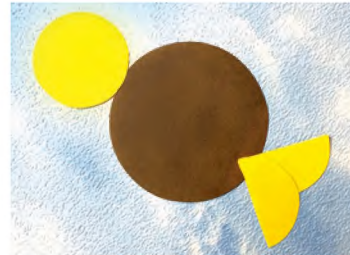
2. Так само розміть і виріж великий кружечок іншого кольору. Склади його навпіл і розріж. Це — «крила» пташки.

3. Так само обведи та виріж два кружечки меншого розміру, попередньо склавши папір удвоє. Один розріж навпіл. Це — «голова» і «хвостик» пташки.

4. На основу наклеї «тулуб» пташки. До нього приклей «голову», а з протилежного боку — «хвіст».

5. Приклей «крила»-півкола за зразком.

6. Виріж маленький трикутник — «дзьоб» пташки. Приклей рухоме «око» та «дзьоб» до «голови» пташки.

Подумай, якого розміру та кольору потрібно використати кружечки, щоб створити паугу. Зроби аплікацію пауги з геометричних фігур.

Розкажи, яких правил потрібно дотримуватися при виготовленні аплікації «Соловейко».

Я ПІЗНАЮ ДОВКІЛЛЯ

Органи чуття

Розглянь малюнки. Розкажи, як люди сприймають довкілля за допомогою органів чуття.

Загадка

Маленькі, кругленькі,
а весь світ бачать.

Дослідить, яку «роботу» виконують очі.

- Сприймають світло.
- Розрізняють колір предметів, їхні розміри та форму.
- Допомагають визначити, далеко чи близько знаходяться предмети, рухомі вони чи нерухомі.

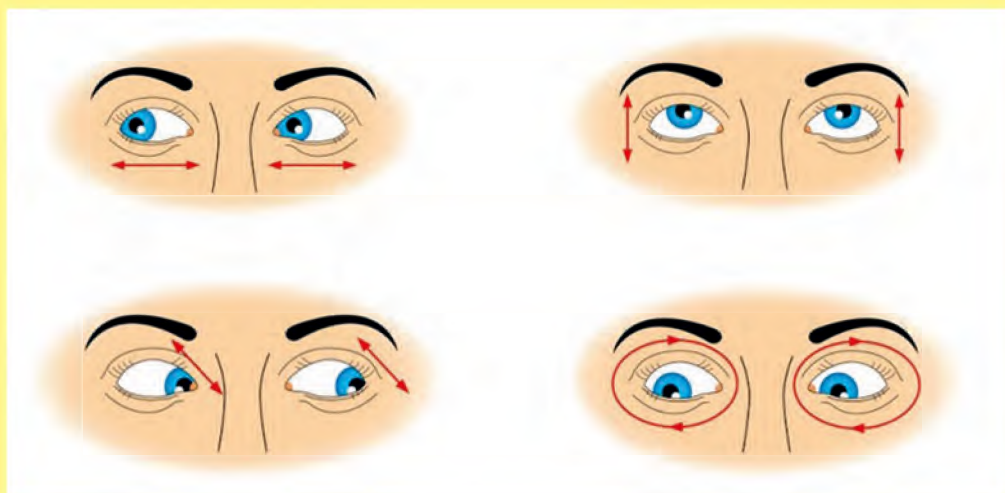
Гра «Художник». Намалюй картину із зав'язаними очима.
1. Зав'яжи очі. 2. На аркуші паперу намалюй те, про що читали вчора в класі. 3. У конкурсі переможе найоригінальніший малюнок.

Перевір, що ти ще можеш зробити із заплющеними очима.

Навчися щодня виконувати гімнастику для очей. Це корисно!

Сашко не носить окуляри, бо соромиться.
Що ти порадиш хлопчику?

Оберіть, що для ваших очей — корисно, а що — шкідливо.

Пам'ятай! Очі легко зіпсувати.

Склади правила, як доглядати за очима на уроках і вдома.

Очима я розпізнаю об'єкти довкілля.

Загадка

Один говорить, двоє слухають.

Що можна почути в класі, удома, на вулиці, у лісі?
Відтвори звуки зозулі, півня, дзвіночків, джмеля.

Прочитай.

Равлик і Дощик

— Бум-бум! — постукав Жук до хатинки Равлика.
Той не відчинив.

— Бах-бах! — постукав Їжачок.

Равлик знову не відчинив.

— Кап-кап-кап! — пролунало лагідно за вікном.

Равлик відчинив двері й сказав:

— Добрий день, Дощику! Заходь у гості!

Як ти думаєш, чому Равлик відчинив двері Дощику?
Які звуки, почуті в казці, тобі подобаються?
Відтвори один із них.

Як ти думаєш, для чого людині вуха? Закрий вуха руками. Тепер відкрий їх. Які звуки ти чуєш?

Знайди в Інтернеті та послухай спів пташки, дзюрчання струмка, звук будівництва, шум листя, дзижчання комахи, звук грому, дощу.

Гучна музика, голосні розмови, крики — шкідливі для слуху.

Приємно слухати тихі й лагідні звуки.

Розглянь малюнки та розкажи, які звуки для вух корисні, а які — ні.

Які звуки приємні? Неприємні?

Чому найкраще відпочивати в парку, у лісі або біля річки?

Корисні поради

- Щодня мий вуха та витирай рушником.
- Сторонні предмети не засовуй у вуха.

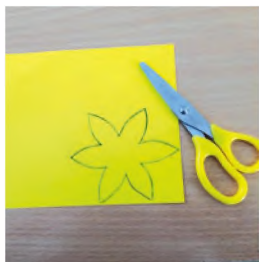
Вухами я чую різноманітні звуки.

РІЗАННЯ ПАПЕРУ

Розглянь фото (1–4) та поясни, як вирізувати деталі складної форми з паперу.

1

2

3

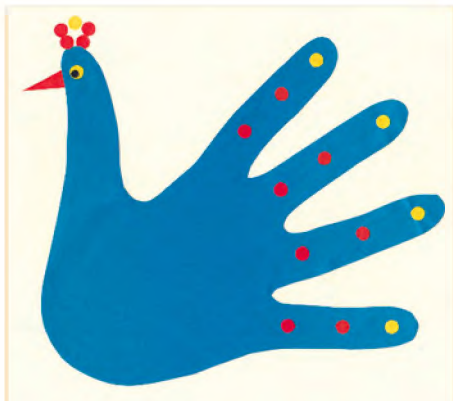
4

АПЛІКАЦІЯ «КАЗКОВИЙ ПТАХ»

З чим ти будеш працювати?

1. Обведи свою долоню, як показано на малюнку, на зворотному боці кольорового паперу. Виріж долоню по контуру.

2. Розташуй пташку по центру аркуша та наклеї.

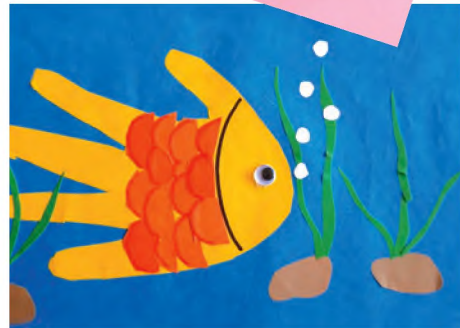
3. Прикрась деталями.

Подумайте, на яку тваринку можна перетворити долоні. Розкажіть сусіду (сусідці) по парті.

Створи за допомогою долонь незвичайну тваринку.

Чим ти бачиш, чуєш, розрізняєш запах і смак

Загадка

Навколо носа в'ється, а в руки не дається.

За допомогою чого ти розрізняєш запахи?

Досліди, які запахи мають предмети на малюнку.

Ти з радістю вдихаєш приємні запахи.

Розглянь малюнки. Які з предметів ти можеш розпізнати за запахом?

Тобі доводилося відчувати неприємні запахи?

Запах зіпсованої їжі попереджає про небезпеку!!!

З'ясуй, які ще запахи попереджають про небезпеку.

Розглянь малюнки. Назви запахи, які тобі не подобаються.

Чи відчував / відчувала ти запахи, коли в тебе був нежить.

Поміркуй, кому з дітей загрожує небезпека. Чому?

Корисна порада

Стеж, щоб ніс був чистий. Бережи його!

Носом відчуваю запахи.

Загадка

Розрізняти їжу звук,
Помічник зубів ... .

Для чого людині язик?

Язик допомагає захоплювати їжу,
проштовхувати її, ковтати та відчувати смак їжі.

Визначте, які за смаком ці предмети.

Допоможи Знайчикам вирішити, що з частування — гірке, що — солодке, що — кисле, що — солоне, що — холодне, а що — гаряче.

Не вживай дуже гарячу їжу!

Язиком відчуваю смак їжі.

Загадка

З якого одягу ти не виростаєш?

Це — шкіра.

Шкірою ми відчуваємо тепло, холод, дотик, біль.

Розглянь малюнки. З'ясуй, що відчувають діти.

З'ясуй, для чого потрібні руки.

Які на дотик сторінка підручника, кора дерева, хвоїнка ялини, їжак?

Ретельно доглядай за своєю шкірою.

Бережи шкіру від опіків і подряпин.

Розкажи, як за допомогою органів чуття ти пізнаєш навколишній світ.

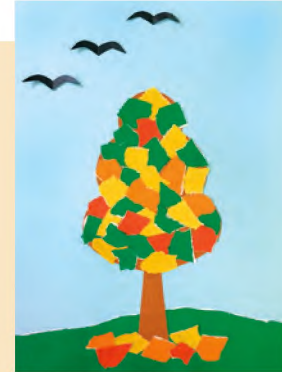
Шкірою відчуваю дотик, гаряче, холодне, біль.

АПЛІКАЦІЯ «ОСІННЄ ДЕРЕВО»

З чим ти будеш працювати?

1. Від аркуша зеленого кольору по ширині відірви смужку шириною як долоня. Це — «земля». Приклей унизу аркуша.

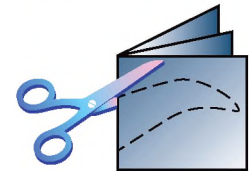
2. За шаблоном або самостійно розміть і виріж дерево. Приклей його на основу.

3. Пригадай, у які кольори осінь зафарбовує листя. Нарви з кольорового паперу невеличкі клаптики — «листя» — і приклей їх на крону дерева й «землю».

4. Виріж за малюнком пташок і наклеї їх на фоні «неба».

Поясни, як скласти папір, щоб отримати багато однакових деталей.

Об'єднайте свої роботи та створіть колективну картину «Осінній ліс».

Чи сподобалася тобі спільна робота? Чому? Оціни свою роботу.

ПРИРОДА НАВКОЛО МЕНЕ

Що мене оточує?

Сонце, зорі, гори, вода, ґрунт, гриби, рослини, тварини, люди — усе це природа. Але природою не можна назвати те, що зроблено руками людини.

Розглянь малюнок. Розкажи, що належить до природи.

Розглянь малюнки. Знайди «зайвий» предмет у кожному ряду.

Загадка

Що може в один і той же час
стояти та ходити?

У якому ряду «заховалася» відгадка?

Розглянь малюнки. Згрупуй предмети за подібністю.
Розкажи, до чого подібні метелик, груша, змія, веселка.

Відповідай так:
«Веселка подібна до моста, а бант ...»

Мої домашні улюбленці

Відгадай загадки. Знайди відгадки на малюнках.

Загадки

- Умивається, а рушником не витирається.
- Не балакає, не співає, коли хто йде, господаря сповіщає.
- Хто на собі кам'яний будиночок носить?

Розгляньте малюнки.

Розкажіть, хто з тварин живе у вашій оселі.

Який вигляд має ваш улюбленець?

Хто вибрав кличку для нього?

Хто за ним доглядає?

За що ви любите цю тварину?

Послухай розповідь.

Як кошеня маму знайшло

На осінньому сонечку лежало маленьке кошеня. Воно тиццало мордочкою в різні боки й плакало: «Мамо, мамо...» Кошеня замерзло й хотіло їсти.

Але мама не чула... Вона була далеко.

Учора хлопчик-школяр узяв малого клубочка до себе додому, бо хотів мати тваринку. Йому було байдуже, що за ним бігла мама кошеняти й плакала, просила повернути їй дитину. Хлопчик не зважав: він ніс кошеня додому.

Проте батьки хлопчика не дозволили залишити його вдома. Адже він навіть дозволу не спитав!

Тому кошеня знов опинилося на вулиці, далеко від дому та мами.

Коли вже почало сутеніти, сил у кошеняти майже не залишилося. Мале втомлено розляглося на землі. Аж раптом:

— Вуханьчику, ти чий? — запитав лагідний голос.

Малий, не вірячи, що це звертаються до нього, підняв голову. Серце в малюка ледве не вистрибувало з грудей.

— Мам, — промуркотіло кошеня. — Мамо!

А Таня, так звали дівчинку, поглянула на своїх батьків:

— Можна взяти кошеня? — запитала.

Дорослі ствердно кивнули:

— Бери, але доглядати будеш за ним сама!

— Домовилися, — відповіла дівчинка й ще ніжніше притулила маленький клубочок. — Тепер я буду для тебе мамою, Вуханьчику.

— Мамо... — уже крізь сон, ствердно відповіло кошеня.

А навколо кружляло в танку листя. Воно радісно виспівувало: «Кошенятко знайшло маму... Кошенятко знайшло свою маму...»

За Н. Гуркіною

Що сталося з кошеням?

Хто насправді пожалів тваринку? Яке ім'я дала йому дівчинка?

Поміркуй разом із дорослими, де тваринам живеться краще: в оселі чи серед природи.

Розгляньте малюнки. Чому іграшки виготовляють у вигляді тварин?

Піклуйся про тварин, які живуть у тебе вдома.

ЗГИНАННЯ ТА СКЛАДАННЯ ПАПЕРУ (ОРИГАМІ)

Орігамі — мистецтво складання паперових фігурок.

Батьківщина орігамі — Японія. У техніці орігамі можна виготовити тварин, квіти та різні речі.

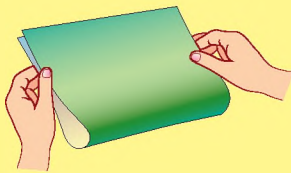
Який папір краще використовувати для орігамі?

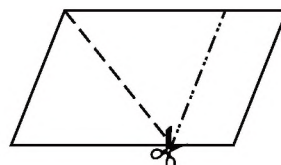
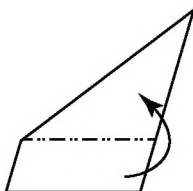
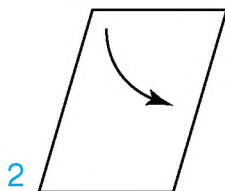
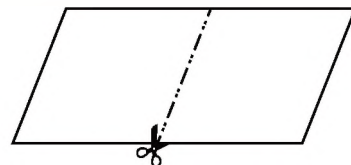
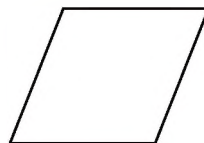
За малюнками розкажи, як правильно згинати папір.

Правила згинання паперу

Розглянь схеми 1–2 та поясни, як поділити аркуш навпіл, як із прямокутника зробити квадрат.

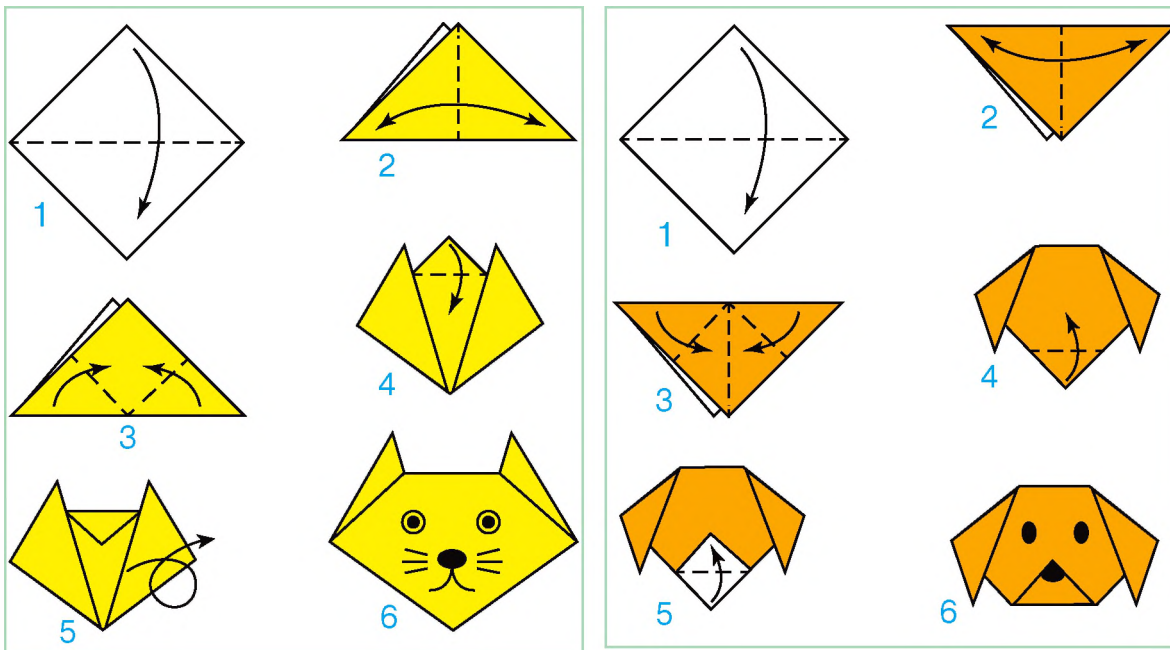
ОРИГАМІ «ВІРНІ ДРУЗИ»

З чим ти будеш працювати?

Склади кошеня або собачку за схемою. Фломастером домалюй очі, ніс, рот, вуса. Намасти клеєм зворотний бік виробів і приклей їх на основу.

Складіть казкову історію про пригоди паперових героїв.

Як оцінили твою роботу однокласники? Чим вона відрізняється від їхніх виробів?

ОСІНЬ ТАКА МИЛА

Я ВРАНЦІ СОНЦЕ РАДО
ЗУСТРІЧАЮ

Природа складається з неживих і живих об'єктів. Об'єкти природи ще називають **тілами, предметами природи**.

Неживі об'єкти — це, наприклад, Сонце, Місяць, вода, повітря, глина, веселка, сніжинка, ...

Розглянь малюнки. Розкажи, які об'єкти належать до неживої природи.

Чому вранці та ввечері прохолодніше, ніж у полудень?
Чому в хмарний день прохолодніше?

Під час прогулянки спостерігай
за висотою Сонця на небі.

Уранці та ввечері Сонце перебуває низько на небі. Тому на Землі потрапляє менше сонячного світла та тепла.

У полудень воно піднімається вище. Тому більше сонячного світла й тепла потрапляє на Землю.

Розкажіть, які ви знаєте загадки про сонце.

Послухай казку.

Сонце та Сонечко

Ранок... До Сонця тяглися Квіти, а над ними гудів Джміль:

— Ж-ж-жарко... Ж-ж-жорстоке Сонце.

Образилося Сонце, сховалося за хмару. Похмуро стало, Квіти згорнули пелюстки, Мурахи позачиняли свої домівки.

— Як тепер без Сонечка жити? — зашепотіли Древа.

— Ось я, — сказав хтось ледь чутно, і всі побачили червонокрилого жучка, якого теж звали Сонечком.

— А ти можеш Землю зігрівати? — спитали Древа.

— Ні, — зітхнуло Сонечко, — я знищую шкідників.

— За це тобі, Сонечку, спасибі. А як же без Сонця жити?

А Джміль гудів:

— Ж-ж-жаль, Квіти згорнули пелюстки, ж-ж-жаль.

— Жаль?! — обурилося Древа. — Ахто Сонце жорстоким назвав?

Став Джміль у Сонця пробачення просити:

— Ж-ж-жити без тебе не можна, пробач мені.

Виглянуло Сонце з-за хмари, усміхнулося. Зраділи Древа, Квіти розкрилися, а Джміль радісно гудів.

За І. Прокопенко

Чому рослини та тварини образилися на Джмеля?

Розкажи, як Джміль у Сонця просив пробачення.

Пригадай, за які витівки тобі довелося просити пробачення.

Розгляньте малюнки. З'ясуйте, що дає сонце рослинам, тваринам і людям.

Якою стала б Земля, якби не було Сонця?

Чи знаєш ти, що хмари
затримують тепло сонячних променів?

Послухай казку.

«До побачення, Сонечку!»

Маленька дівчинка ввечері прощалася із Сонечком. Воно сідало спочити.

— До побачення, Сонечку! — сказала дівчинка.

— До побачення, дівчинко! — відповіло Сонечко. — Лягай спати. Я теж відпочину. Рано-вранці прокинусь і привітаю тебе, приголублю. Виглядай мене он у те віконечко.

Лягла дівчинка спати. Сниться їй небо блакитне. Ось і Сонечко сходить. Ласкавим променем торкнулося воно до обличчя дівчинки. Дівчинка прокинулася та й каже:

— Добрий день, Сонечку!

За В. Сухомлинським

Що Сонечко сказало дівчинці у відповідь?

Що приснилося дівчинці?

Які слова привітання вживала дівчинка?

Для чого кажуть: «Доброго ранку!», «Добрий день!»?

Які ще слова ввічливості ви знаєте?

Сонячне світло та тепло потрібні всьому живому.

ЗГИНАННЯ ТА СКЛАДАННЯ ПАПЕРУ (ОРИГАМІ)

Вироби в техніці «орігамі» складають за схемами, у яких використовують умовні позначення.

Запам'ятай умовні знаки, які використовують в орігамі.

лінія згину на себе

лінія згину від себе

зігнути на себе

зігнути й розігнути

перевернути
на інший бік

повернути

ОРИГАМІ «СОНЕЧКО»

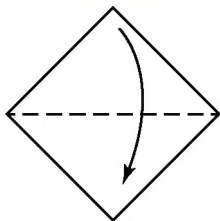
З чим ти будеш працювати?

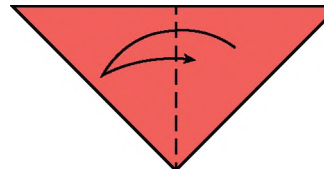

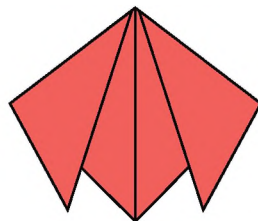
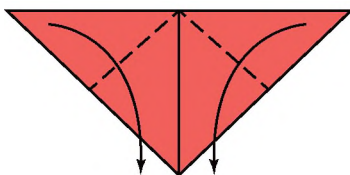
1. Зігни квадратний аркуш по діагоналі.

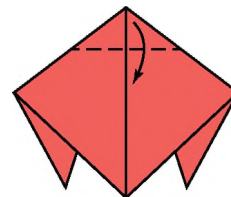
2. Склади трикутник навпіл і розігни, утворюючи лінію згину.

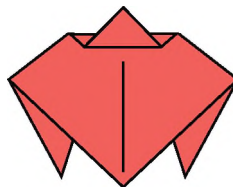
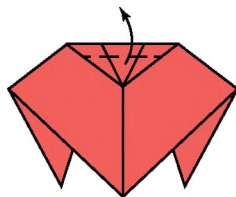
3. Правий та лівий кути загни донизу.

4. Переверни заготовку та загни верхній кут до себе.

5. Відігни кут від себе та переверни заготовку.

6. Намалюй очі та приклей крапочки на крильця.

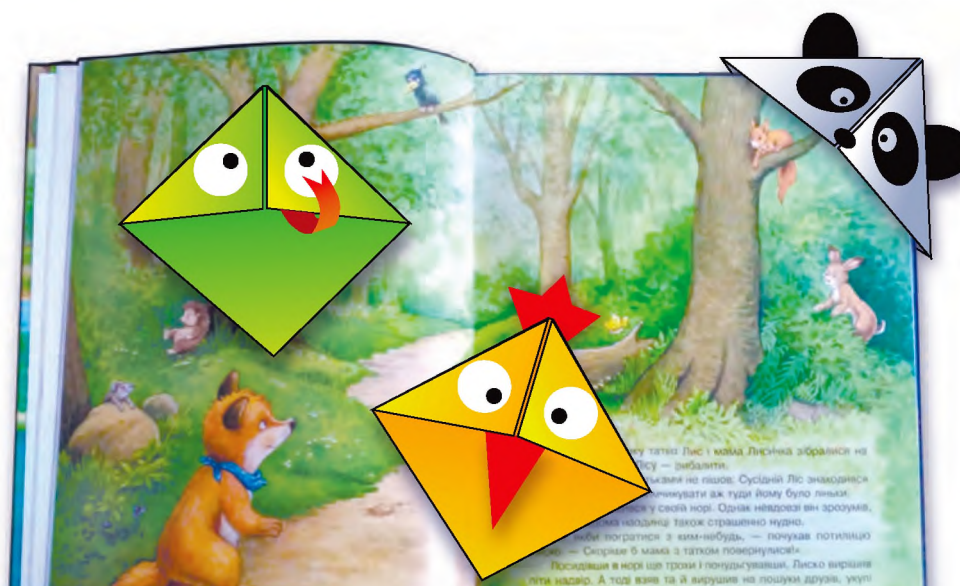
Поспостерігай та розкажи, скільки крапочок на тілі в сонечка.

Розкажи, які лінії використовують на схемах оригамі. Що вони позначають?

Виставка дитячих робіт

ДОСЛІДЖУЮ ПОВІТРЯ

Звідки з'являється вітер

Загадка

Куди ступиш — усюди маєш,
не бачиш, а вживаєш.

Спробуй затримати дихання. Чи довго ти зміг / змогла не дихати? Ні. Це тому, що людина дихає повітрям постійно. Повітрям дихають усі живі організми. Воно проникає в кожну шпаринку.

Переконайся, що повітря є навколо нас.

Досліди, де в класі є повітря.
До якої природи воно належить?

Досліджую повітря

1. Помахай зошитом біля обличчя. Що ти відчуваєш?
2. Через соломинку подуй у склянку з водою. Що це за бульбашки?
Це — повітря, яке було в ... .
3. Налий у склянку холодну воду. Поспостерігай, як на стінках склянки з'являються бульбашки. Що це за бульбашки?

Чи вдалося тобі під час проведення дослідів побачити повітря, відчутти його запах? Чому?

**Повітря прозоре, без кольору, без запаху.
Це його ознаки.**

Ти вже знаєш, що людина не може жити без повітря. Але для здоров'я корисне свіже повітря. Забруднене повітря шкодить твоєму здоров'ю.

Корисні поради

- Не забувай провітрювати свою кімнату.
- Стеж, щоб у класі завжди було свіже повітря.
- Відпочивай серед природи.

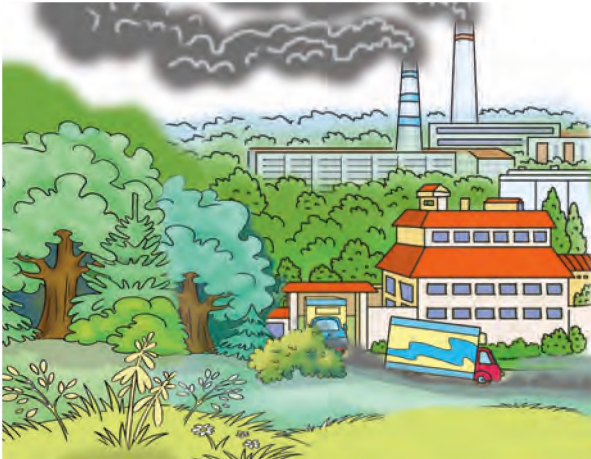

Ображена кватирка скаржилася на свою господиню.

Як ви думаєте, що говорила кватирка?
Для чого провітрюють кімнату?

Розглянь малюнки. Яке місце для відпочинку ти обереш?
Поясни свій вибір.

Чому треба дихати чистим повітрям?
Чому на кожній перерві треба провітрювати клас?

Послухай казку.

Допитливий вітерець

Полетів вітерець наздоганяти човен на Дунай. Дмухнув — і понесли вітрила човен до затоки. Там рибалок чекав хороший улов. Вони були дуже вдячні й довго махали йому вслід. Допитливий вітерець полетів далі.

Залетів у пустелю. Земля потріскалася від засухи. Вирішив вітерець допомогти. Зібрав хмари — і випав рясний дощ. Подякувала йому змучена від спраги земля. Полетів вітерець далі.

Прилетів у місто. Воно вже багато днів плакало дощем. У будинку біля вікна сиділа сумна дівчинка. Їй так хотілося побавитися у дворі. Сильно дмухнув вітер і порозбігалися лякливі хмари. Пробилося до землі сонячне проміння й висушило калюжі. Веселий дитячий гомін залунав на вулицях. Усміхнувся вітерець і полетів собі далі.

Сподобалося йому робити добрі справи. Отак він і літає. То збирає, то розганяє хмари допитливий помічник.

За І. Качаном

Вітер підказує людям ідеї різних винаходів і допомагає працювати багатьом приладам.

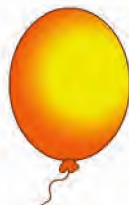
Придумай винаходи!

Вітрові розваги

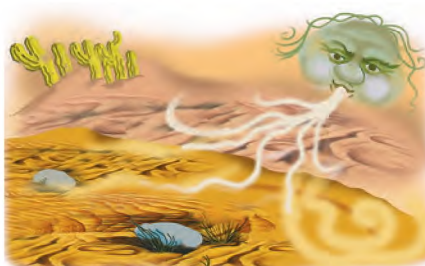

Пограйся з вітром.

Поміркуй, чому вітер буває добрим і чому — поганим.

**Вітер — це рух повітря.
Повітря є навколо нас, у землі, у воді.
Повітрям дихає все живе.**

ЗБИРАННЯ ПРИРОДНОГО МАТЕРІАЛУ (ЕКСКУРСІЯ)

Поспостерігай за рослинами восени. Які зміни відбулися в природі? Яким кольором осінь зафарбовує листя дерев? Які дерева залишаються зеленими протягом року?

Розглянь малюнки. Гілки яких дерев зображені? Яку назву мають плоди кожного дерева?

Як ви поведетеся, коли збираєте природний матеріал?

Чи правильно поведуть себе діти? Чому?

АПЛІКАЦІЯ «ПТАШКА»

З чим ти будеш працювати?

Пригадай, як наклеювати деталі різного розміру та форми.

1. Добери листя, що нагадують «тулуб», «голову» та «крила» пташки.

2. Розклади всі деталі на основі.

3. Поміть олівцем розміщення кожної деталі. Обережно на підкладному папері із зворотного боку намасти кожний листок клеєм і приклей на відповідне місце.

4. Готову аплікацію суши під пресом.

Пригадай, героями яких казок є птахи. Добери листя та створи образ казкового птаха.

ВОДИЧКО, ВОДИЧКО, УМИЙ МОЄ ЛИЧКО

Вода — справжнє диво

Розглянь малюнки. Розкажи, якою буває вода.

Розглянь малюнки. Про які ознаки води ти дізнаєшся?

Досліджуємо воду

1. У склянку з водою опустить ложку. Чи її видно?

- Ложку видно, бо вода — **прозора**.

2. Подивіться, чи має вода колір.

- Вода **не має кольору**.

3. Визначте, чи має вода запах.

- Вода **не має запаху**.

4. Розкажіть, про які ознаки води ви дізналися.

Ознаки води: текуча, не має форми, прозора, не має кольору, не має запаху.

Загадка

Яку воду можна носити в решеті?

Послухай казку О. Іваненко «Бурулька».

Навчуся заощаджувати воду

Якою буває вода?
Що нового стало відомо тобі про воду?

Розглянь малюнки. Кому й для чого потрібна вода?
Наведи свої приклади.

З'ясуй, як у твоїй сім'ї бережуть воду.

Корисна порада

Навчися чистити зуби так, щоб даремно не витратити воду.

Чим особлива вода?
Чому в акваріумі добре видно
рибок і пісок?
Чому воду треба берегти?

Чи знаєш ти, що людина без води може прожити
лише кілька днів?

**Вода буває паром, снігом, льодом, градом ...
Бережи воду!**

Послухай оповідання.

Звичайна людина

Є в сухому степу колодязь, а біля нього — хатка. У ній живуть дідусь з онуком. Біля колодязя на довгій мотузці прив'язане відро. Ідуть мандрівники, заїжджають до колодязя, п'ють воду, дякують дідусеві. Стерлася мотузка, порвалася, та й упало відро в глибокий колодязь.

Немає в дідуса іншого відра, нічим води витягти, щоб попити.

День не п'ють води дідусь з онуком, два дні не п'ють. Страждають від спраги.

На третій день уранці проїжджає повз дідусеву хатину подорожній із настороженими очима. На возі в нього побачив дідусь відро під соломою.

Глянув подорожній із настороженими очима на колодязь, глянув на дідуса з онуком, ударив коней батоном і поїхав.

— Що це за людина? — питає онук дідуса.

— Це не людина, — відповідає дідусь.

Опівдні проїжджає повз дідусеву хатину подорожній із байдужими очима.

Дістав із воза відро, прив'язав до мотузки, витяг води, напився, дав попити дідусеві й онукові, решту води вилив у сухий пісок, відро забрав та й поїхав.

— Що це за людина? — питає онук дідуса.

— Це не людина, — відповідає дідусь.

Увечері проїжджає повз дідусеву хатину подорожній із добрими очима. Дістав із воза відро, прив'язав до мотузки, витяг води, напився й поїхав, а відро так і стоїть на цямрині.

— Що це за людина? — питає онук.

— Звичайна людина, — відповів дідусь.

За В. Сухомлинським

Що спонукало дідуса зробити такий висновок?

Чи може бути такою звичайною людиною кожен із вас?

Що для цього потрібно?

Як би ви вчинили на місці подорожнього? Дідуса?

ПІДГОТОВКА ДО РОБОТИ ТА ЗБЕРІГАННЯ ПРИРОДНОГО МАТЕРІАЛУ

Розглянь малюнки та поясни, як підготувати листя для аплікації.

Поясни, як потрібно зберігати сухе листя та квіти.

АПЛІКАЦІЯ «ЗОЛОТА РИБКА»

З чим ти будеш працювати?

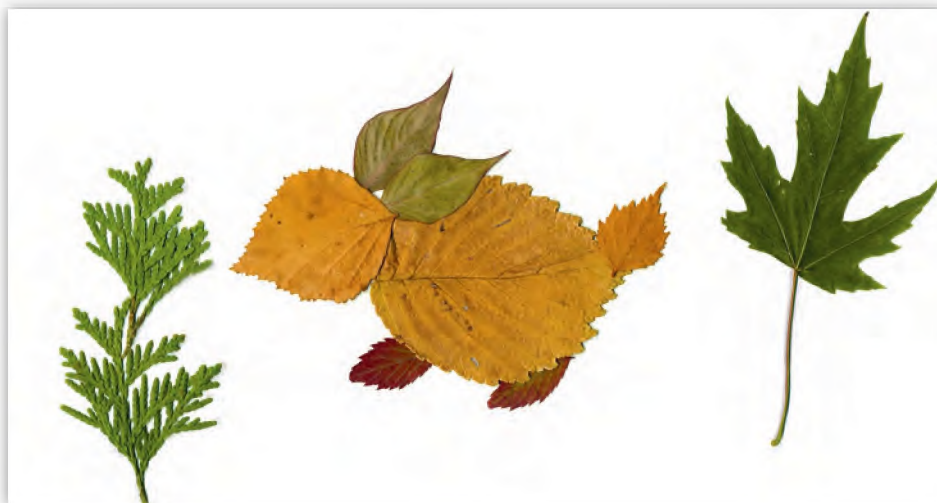
1. Добери листя, яке нагадує тулуб, плавники та хвіст риби.
2. Розклади всі деталі на основі.

3. Поміть олівцем розміщення кожної деталі. Обережно на підкладному папері із зворотного боку намасти кожний листок клеєм і приклей.
4. Створи середовище акваріума. Приклей «водорості» та «камінчики» (подрібнене листя).
5. Готову аплікацію суши під пресом.

Добери листочки різної форми та створи аплікацію зайчика. Пригадай казки про зайчика.

МИ ДОСЛІДЖУЄМО СВІТ

Досліджую природу рідного краю

Поміркуй, чи відрізняються об'єкти природи за формою, кольором і розміром.

Досліджую природу

Поспостерігай, як гріє Сонце.

- Восени промені Сонця мало нагрівають землю.

Зверни увагу, якими стають дні.

- Дні коротшають. Стає холодніше.

Поспостерігай за хмарами.

- На небі частіше з'являються темні хмари.

Поспостерігай, якими бувають дощі восени.

- Дощі холодні.

Поспостерігай, як рослини готуються до зими.

- У рослин змінюється колір листя.

Послухай, як шелестить листя, що опало.

Придивися, як кружляє в повітрі листя берези, клена, каштана.

Подивися, які рослини ще цвітуть. Чим пахне осінь?

Досліджуємо довкілля

1. Обстежте пожовклий листок, що впав із дерева.
Визначте, з якого дерева впав листок.
Який він на дотик?
Великий він чи маленький?
Який за кольором?
2. Роздивіться крізь лупу візерунок листка та його край.
3. Розгляньте кольори листка крізь лупу.
Які кольори переважають?
4. Що вам допомогло розглядати листок?

Досліджувати вам допоможе лупа.
Дрібні предмети краще розглядати крізь лупу.

Послухай вірш.

Осінній парк

Вже побагряніло
Листячко на клені,
Але на вербиці
Ще воно зелене.
На каштані листя
З жовтою каймою.

Йду осіннім парком
Тихою ходою.
Таких фарб немає
Влітку, ні зимою.
Недаремно осінь
Зветься золотою.

О. Війтик-Ющук

Яких кольорів осіннього листя немає ні влітку, ні взимку?
Поміркуй, чому на деревах змінився колір листя.
Чому осінню пору називають *золотою*?

Розгляньте малюнки. З'ясуйте, чому на зміну літу прийшла осінь.

золота осінь

дари осені

**птахи
відлітають**

Чи вмієш ти придивлятися до природи?

Який смак мають ягоди та фрукти?

**Перед уживанням ягоди, овочі та фрукти
мий холодною проточною водою!**

Прочитай текст.

Уранці бабуся принесла із саду запашних 🍏 і синьобоких 🍇 для Галі та Максима.

Поки діти снідали, вона ретельно їх помила, поклала на тарілку й тихенько промовила:

— Візьміть до школи!

Галя швидко вхопила найбільше та найгарніше 🍏 й поклала його в 🍷. Максим, не поспішаючи, розрізав 🍏 начетверо, узяв кілька 🍇 і поклав їх у 🍷. Складаючи все до 🍷, промовив:

— Пригощу друзів!

Хто думав тільки про себе?
Чому хлопчик поділив яблуко начетверо?
Чи береш ти в школу сніданки?
Чи складаєш їх сам / сама?
Чи пригощаєш у школі друзів?

Послухай казку.

Урок дружби

Одного разу горобчику Чику прийшла посилка від бабусі — цілий ящик пшона. Але Чик про це ні слова не сказав своєму другові Чирику. «Якщо я буду роздавати пшоно, то мені нічого не залишиться», — подумав він. Так і склював усі зернятка один.

Кілька зерняток усе ж таки впали на землю. Знайшов ці зернятка Чирик, зібрав і полетів до свого приятеля Чика.

— Чику! Я сьогодні знайшов десять зерняток пшона. Давай їх порівну розділимо й поснідаємо.

— Не треба ... — став відмовлятися Чик. — Ти знайшов — ти і їж!

— Але ми ж з тобою друзі, — сказав Чирик. — А друзі все повинні ділити навпіл. Хіба не так?

— Ти, напевно, маєш рацію, — відповів Чик.

Йому стало дуже соромно. Адже він не поділився з другом, не дав йому жодного зернятка. А зараз відмовитися від подарунка друга — це означає образити його. Узяв Чик п'ять зерняток і сказав:

— Спасибі тобі, Чирику! І за зернятка, і за урок... дружби!

За М. Пляцковським

Чому Чик відмовлявся від пшона?
Як почувався горобчик?
Чи була у твоєму житті така ж ситуація?
За що подякував Чик Чирику?

Щоб могли ми добре жити, треба вчитися дружити.

АПЛІКАЦІЯ «ГРИБНА РОДИНА»

З чим ти будеш працювати?

1. Добери видовжене листя світлого кольору для «ніжки» гриба та темного кольору округлої форми — для «шляпки». Підриж унизу листочок для «ніжки» гриба.

2. Розклади всі деталі на основі.

3. Поміть олівцем і приклей кожну деталь на відповідне місце.

4. Заверш аплікацію. Приклей подрібнене листя — травичку.

5. Готову аплікацію суши під пресом.

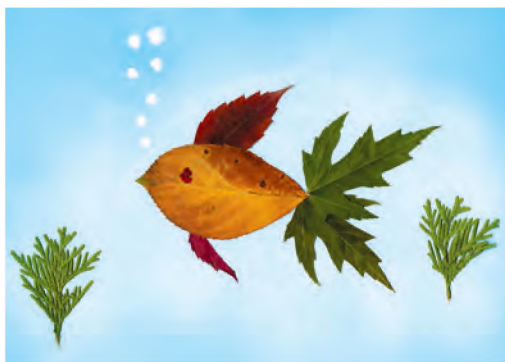
Створи із засушеного листя осінній пейзаж.

Розкажи про свою аплікацію й оціни її. Які матеріали й інструменти тобі були необхідні?

Виставка дитячих робіт

Природні та рукотворні об'єкти

Розглянь малюнки. Назви предмети, які належать до природи.

Відповідай так: «Чашка, годинник не належать до природи. Їх виготовили люди».

Розглянь малюнки. У кожному ряду знайди «зайвий» предмет. Поясни свою думку.

**Предмети, виготовлені людиною,
називають *рукотворними*.**

Поміркуй, чому зображені предмети не належать до природи.

Поміркуй, які речі, створені людиною, є у твоїй кімнаті. На кухні?

Розгляньте малюнки. Назвіть, що виготовлено з: паперу, тканини, дерева, металу.

Розкажи, якими речами ти користуєшся щодня.

Розкажи, як ти дивишся телевизор. Чи дотримуєшся правил користування телефоном?

Запитай у дорослих, з чого зведений будинок, у якому ви живете.

Скільки осіб живе у вашому будинку?

Розкажи про свою сім'ю.

МОЯ РОДИНА

Розкажи, чи велика твоя родина.
Назви імена тих, хто живе поруч із тобою.
Як звати наймолодшого члена сім'ї? А найстаршого?
Чим займаються твої рідні? Ким працюють твої рідні?
Розкажи, чи є в тебе обов'язки перед твоїми рідними.

Розкажіть, як ви допомагаєте вдома.

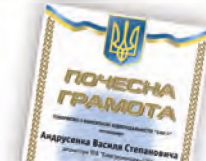

Пригадай, чи ти завжди виконуєш доручення своїх рідних, допомагаєш меншим за себе, слухаєш дідуся й бабусю.

Шануй та поважай членів своєї родини.

Дізнайся, які сімейні реліквії зберігає твоя сім'я.

Рід до роду — одержуємо народ.

Послухай казку В. Савченко «Помічники святого Миколая».

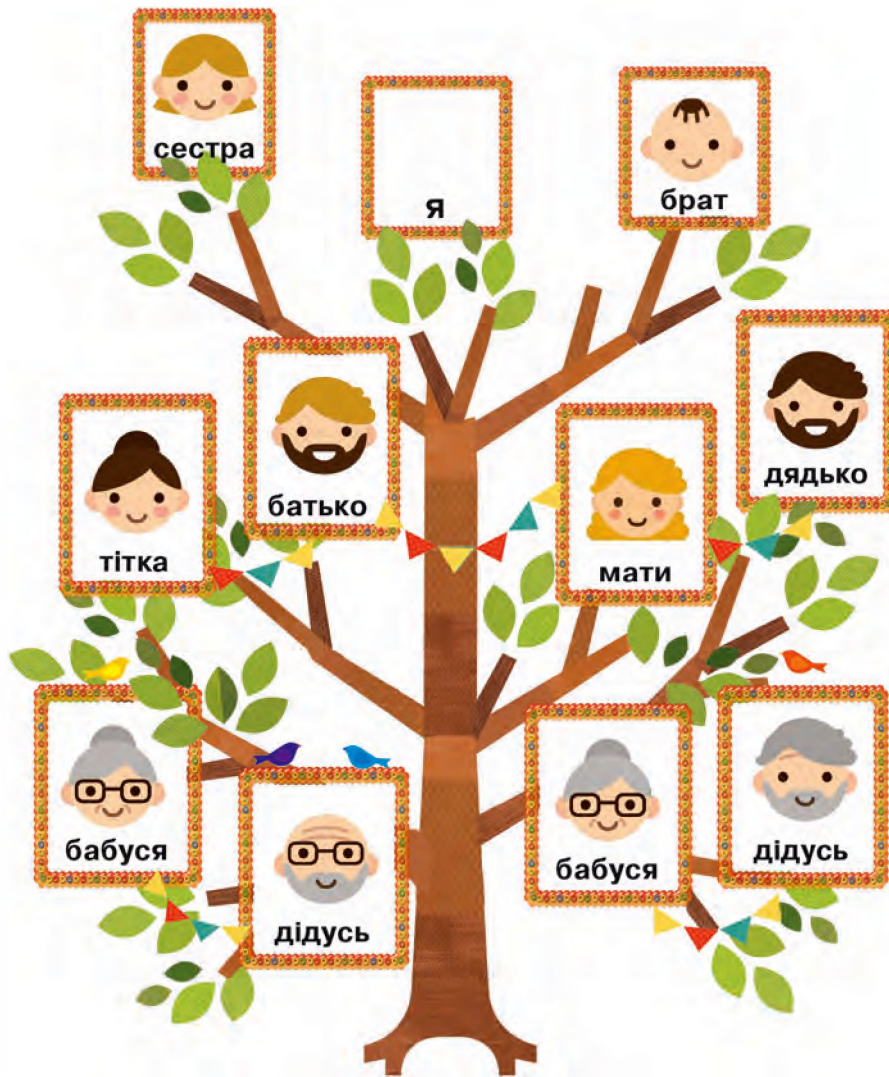

Хто завітав на гостину до святого Миколая? Скільки їх було?
Хто допомагав святому Миколаю протягом року?
Як Миколай дізнавався про нечемних дітей та їхні пустощі?
Яку роботу святий Миколай доручив янголам?

Родина буде дружною, коли члени сім'ї люблять і допомагають одне одному. Тоді в родині буде взаєморозуміння та повага.

Якщо ти не знаєш імен членів свого роду, розпитай у близьких.

Створи дерево свого роду.

Розкажи, як ставляться один до одного у твоїй сім'ї.
Поясни, чому до старших членів родини треба ставитися з повагою.

**Рід історію веде, з глибини віків іде.
Родовід свій ти вивчай, древо роду пам'ятай!**

ОЗДОБЛЕННЯ ВИРОБІВ

Оздоблення — це прикрашання виробу.

Розглянь фото та поясни, якими матеріалами можна прикрасити вироби.

ЛИСТІВКА ДО ДНЯ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

З чим ти будеш працювати?

1. Склади основу навпіл.

2. Приклади шаблон чобітка на кольоровий папір. Обведи по контуру й виріж. Намасти краї чобітка із зворотного боку клеєм і приклей на картонну основу.

3. Приклей ватний диск угорі чобітка. Це — опушка.

4. Прикрась листівку зірочками, сніжинками, приклей напис.

Напиши або намалюй листа та надішли його святому Миколаю.

Які матеріали були використані для оздоблення листівки? Як оцінили твою роботу?

ПРИРОДА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Винаходи людства

Розглянь малюнок. Розкажи, що природа дає людині.

Природа дає людині тепло, світло, повітря, воду, корисну їжу.

Допоможи Знайчикам дослідити, що до чого подібне.

?

?

?

Коли ти спостерігаєш за природою, завжди відкриваєш для себе щось нове. Наприклад, горобець стрибає по землі, голуб ходить, а гусінь повзає. На що схожа гусениця?

Спостерігаючи за природою, люди побудували літаки, човни, мости, землерийні машини...

Щоб не вирубувати ліси, люди винайшли штучну ялинку.

Створити відчуття свята, радісного очікування новорічного дива можна й без знищення дерев, зберігаючи природу.

Набагато цікавіше виготовити власну ялинку — із паперу, гудзиків, олівців, тканини, дроту, дерева, колосків, калини, створювати новорічні композиції, які можуть стати хорошим подарунком для рідних і друзів. Спробуй, у тебе все вийде!

Не завдавай природі шкоди!

ЯЛИНКОВІ ПРИКРАСИ

З чим ти будеш працювати?

1. За шаблоном обведи та виріж три однакові ялинки. Пригадай, як розмічають і вирізають симетричні форми.

2. Змасти клеєм по краях половинки двох ялинок і склей їх між собою, як показано на фото.

3. Третю ялинку намасти по краях і в центрі клеєм і склей з першими двома. Угорі в середину ялинки вклей стрічку, попередньо склавши її навпіл.

4. Прикрась ялинку блискітками.

Зробіть ялинкові прикраси іншої форми та прикрасьте на свій смак.

Розкажи, яку іграшку ти зробив / зробила. З яких деталей вона складається? Якого кольору та форми ці деталі? Яка мінімальна кількість деталей повинна бути в таких іграшках?

ДЕ ТИ, ЗИМОНЬКО, ЖИВЕШ?

ЗИМОВІ ЯВИЩА В ПРИРОДІ

Земля вкрилася білосніжним сніговим килимом. Тихо перешіп-тються дерева, огорнувшись сріблястим **інеєм**, немов пухом. Тільки кремезні дуби стоять, заповишені **снігом**, неначе вдягли теплі кожухи, порипуючи на **морозі** величезними вітами. Усе живе принишкло, зачаїлося, чекаючи **хуртовини**. Природа готується до зимового сну.

Розглянь малюнок. Добери пестливі «зимові» слова.

Поміркуй, до якої природи належать сніг, іній, мороз, хуртовина.

Загадка

Лід на річках, тиша в лісах,
Віхола гуляє, снігом усе вкриває.
Хто скаже, коли це буває?

Поспостерігай за погодою.
Помічай, якими стають дні.

- Дні коротшають. Стає холодніше.

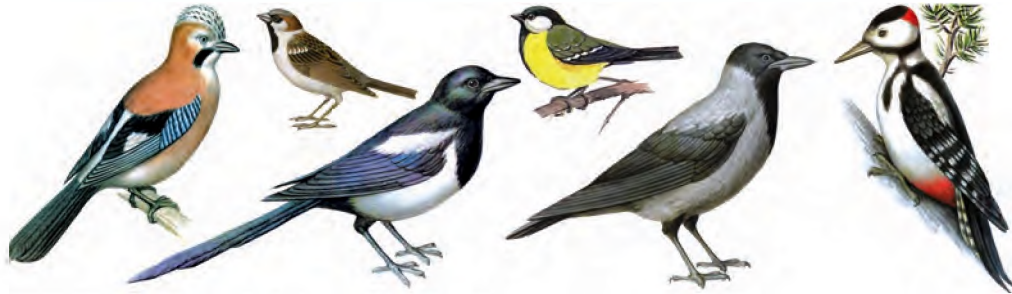
Поспостерігай за хмарами.

- На небі частіше з'являються снігові хмари.

Допомагаю птахам узимку

Поспостерігай за птахами.

Помічай:

- коли вони збираються в зграйки;
- коли настовбурчують пір'я;
- коли співають і коли замовкають;
- які птахи наблизилися до осель.

Перевір разом із дорослими.

- Сонце заходить за хмари — на негоду.
- Горобці настовбурчили пір'я — буде негода.

Змайструй з кимось із дорослих годівничку для птахів. Пригощай їх. Розглядай тих, які прилітають до неї.

Послухай казку Н. Олійник «Новорічна казка».

Зимові розваги

Розкажи, чи любиш ти гратися взимку.

Пригадай, коли тобі було весело.

Поміркуй, чим відрізняються пустощі від розваг.

Не варто забувати, що небезпечні дії можуть призвести до неприємностей. Не зашкодь друзям! Сніжкою цілься в спину або в чобітки, але в жодному разі не в обличчя!

Розглянь малюнки. Вибери речі відповідно до погоди разом із Знайчиками.

У такому одязі ти можеш падати в сніг, не боячись забруднитися. Перед грою в сніжки обов'язково одягай рукавички. Снігом можна обморозити пальці й застудитися.

Щоб не змерзнути, треба тепло одягатися.

Досліджую сніжинку

Поспостерігай за сніжинками.

1. Підними голову вгору, подивися, як падають сніжинки.
2. Якого вони кольору?
3. Упіймай сніжинку й подихай на неї. Що відбулося?
4. Розглянь кілька сніжинок через лупу. Чи однакові вони за формою?

АЖУРНЕ ВИРІЗУВАННЯ З ПАПЕРУ

Розглянь сніжинки. Чи всі вони однакові? Чим відрізняються одна від одної? Порівняй сніжинки, створені природою й придумані людиною.

Перед Новим роком у школах, дитячих садках, на вітринах магазинів можна побачити ажурні паперові прикраси. Ними прикрашають вікна, створюючи враження зимової заметілі.

«СНІЖИНКА»

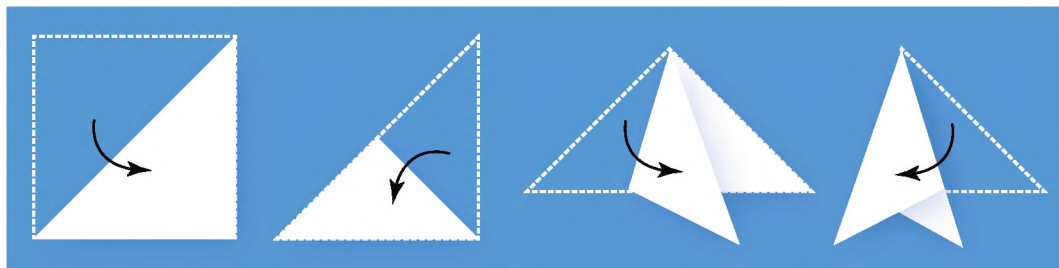

З чим ти будеш працювати?

1. Склади основу для сніжинки за схемою.

2. Відріж нижню частину основи, як показано на фото.

3. З обох боків основи нанеси візерунки та зроби ажурні вирізи.

Об'єднайте сніжинки у великі новорічні гірлянди. Прикрасьте ними клас і шкільну ялинку.

Який папір краще взяти для вирізання сніжинок? Розкажи, яка сніжинка в гірлянді тобі сподобалася найбільше. Чому?

ВЕСЕЛІ ЗИМОВІ СВЯТА

Послухай казку.

Як Старий рік не хотів пускати Новий рік

Старий рік почув, що всі люди, звірі та птахи готуються його про-
воджати й будуть зустрічати Новий рік. Розсердився Старий рік.

— Чому мене хочуть проваджати? Я не хочу йти! Я багато зро-
бив добрих справ і ще не всі завершив.

— Не гнівайся, Старий року! Ти дійсно приніс багато радості й
щастя, зробив добрі справи, та твій час закінчився, — защебетали
в один голос лісові птахи.

Старий рік не міг заспокоїтися. І вирішив не пускати у свої во-
лодіння Новий рік. Відразу розбудив він буйного Вітра та Віхолу.
І пішли вони гуляти лісами й полями, містами та селами. Віхола
сипала густим снігом, а буйний Вітер роздмухував його й засипав
усі дороги та стежки. Намітав на шляхах величезні снігові замети
та кучугури.

Та зимовий день короткий. Ось уже й вечоріє. Стомилися буй-
ний Вітер і Віхола та й пішли відпочивати. Усе навкруги затихло.
Потріскував морозець. На ясному небі засяяв місяць. На вулицях
лунав дзвінкий сміх, пісні й було чути щирі привітання:

— З Новим роком!

І зрозумів тоді Старий рік, що не спроможний він зашкодити
приходу Нового року. А всі справи, які він не закінчив, завершить
Новий рік.

За Д. Терлибовкою

Традиції святкування Різдва Христового

В Україні традиція святкування Нового року та Різдва має свою історію.

Різдва чекають з нетерпінням як дорослі, так і діти. Воно тішить своїм затишком, спокоєм і сподіваннями на краще майбутнє, приносить радість, веселощі, а дітям — багато солодощів.

Святкова вечеря традиційно складається з 12 страв, де головна страва — кутя.

Чи знаєш ти, як святкують Різдво?

Дізнайся в дорослих, як правильно себе поводити у Святвечір. Коли можна йти колядувати?

Після вечері діти йдуть колядувати, співають колядки. Вони просять господаря дозволу на колядування й отримують солодощі.

Прочитай та вивчи різдвяну колядку напам'ять.

Коляду для вас співаю,
Дай вам Боже урожаю,
Щедрих нив, садів квітучих,
Зірку в небі на Святвечір

Для дорослих і малечі.
Коляда моя лунає,
Увесь світ з Різдвом вітає!

Кому адресовані побажання колядки?

Проспівай кілька разів, щоб упевнено колядувати.

Знай звичаї свого народу та дотримуйся традицій.

НОВОРІЧНА ГІРЛЯНДА

З чим ти будеш працювати?

1. Наріж паперові смужки різного кольору вздовж аркуша шириною як палець. Склади їх навпіл і розріж по згину.

2. Протягни смужку по краю стола, щоб вона закрутилась у кільце.

3. Намасти один край смужки клеєм і наклади на нього другий край. Отримай перше кільце.

4. Протягни в кільце другу смужку та склей її краї. Продовжуй склеювати смужки, по чергово використовуючи кольори.

Подумайте, як з'єднати окремі ланцюжки в одну довгу гірлянду. Об'єднайтесь у групи та з'єднайте свої ланцюжки з ланцюжками однокласників. Прикрасьте гірляндами шкільну ялинку.

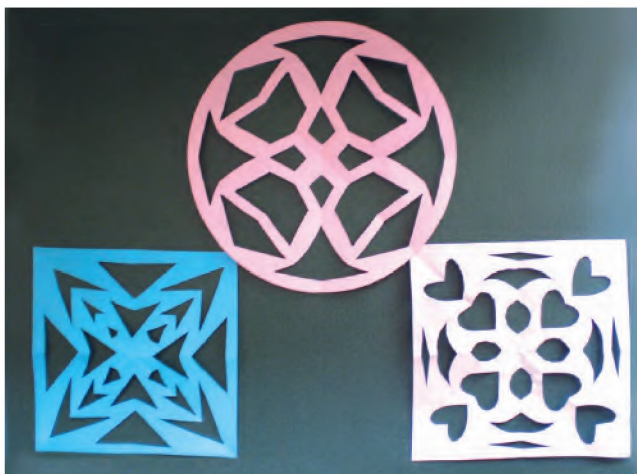
Розгляньте фото й подумайте, як зробити гірлянду з ланцюжками іншої форми.

Розкажіть про свою спільну роботу. Чи впливає результат роботи кожного члена групи на спільний результат? Чому?

Виставка дитячих робіт

Рекомендації щодо роботи з підручником

Шановні батьки та вчителі!

Підручник «Я досліджую світ» (у 2-х частинах) розроблений відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти. У ньому реалізовано різні види інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузєва; у межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, у процесі проектної діяльності), використано міжпредметні зв'язки, організацію різних форм взаємодії учнів.

З метою розвантаження першокласників уперше поєднано шість освітніх галузей — природнича, технологічна, соціальна, історична, громадянська, здоров'язбережувальна — в один навчальний курс, який формуватиме різнобічний розвиток особистості, її світоглядні орієнтації, предметні та ключові компетентності.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування в учнів мотивації до навчальної діяльності через діяльнісний підхід;
- гармонійний розвиток загальнолюдських, загальнокультурних, національних цінностей у різних галузях;
- формування громадянського, соціального, історичного, здоров'язбережувального, екологічного досвіду учнів, потреби до пізнання довкілля та людини в ньому;
- формування в учнів здатності діяти в життєвих ситуаціях відповідно до соціальних норм і правил; процесу адаптації їх до життя в певному соціальному середовищі;
- формування в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я, опанування основами здорового способу життя, навичок безпечної для здоров'я поведінки;

— формування в учнів здатності до зміни навколишнього світу за допомогою засобів сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву;

— формування вмінь творчо застосовувати технології традиційних і сучасних народних ремесел, створювати виріб — від творчого задуму до його втілення в готовий результат;

— створення умов для реалізації творчого потенціалу учнів у цілісній та доцільній предметно-перетворювальній діяльності.

Для забезпечення мотиваційної функції матеріал підручника викладено від імені головних персонажів Знайчиків.

Передбачено спостереження з дослідами, а саме: розв'язання техніко-технологічних, раціонально-логічних і творчих завдань. До підручника включено завдання дослідницького характеру, такі як: дослідження-розпізнавання, дослідження-спостереження, дослідження-пошук.

Послідовність вивчення ґрунтується на основних принципах дидактики — від простого до складного, створює умови для індивідуального підходу до навчання, збуджує уяву, активізує мислення.

До кожного уроку передбачені завдання практичного, дослідницького, творчого характеру, які можна використовувати для диференційованого навчання, доступні для учнів відповідного вікового періоду.

Реалізовано модель соціальної поведінки під час роботи в малих групах, які забезпечують сприятливі умови для комунікативної практики учнів та їхньої соціальної адаптації.

Особистісна зорієнтованість реалізації навчального змісту: опора на потреби, інтереси, особистий досвід дитини.

Зміст

Від авторів.....	3
------------------	---

ШКОЛЯРИКИ-ШКОЛЯРІ

МОЯ ШКОЛА	4
Організація робочого місця.	
Правила поведінки під час виготовлення виробів.....	8
МОЇ ШКІЛЬНІ СПРАВИ	10
Папір. Види та властивості паперу.....	14
Закладка-кишенька	16
ВІД РІДНОГО ПОРОГА — БЕЗПЕЧНА ДОРОГА.....	18
Розмітка деталей за допомогою шаблонів	
і трафаретів.....	20
Аплікація «Світлофор».....	20
ЩО ОТОЧУЄ МЕНЕ В ДОВКІЛЛІ	22
Різання та склеювання паперу	24
Аплікація з геометричних фігур «Соловейко»	24
Я ПІЗНАЮ ДОВКІЛЛЯ	26
Різання паперу	30
Аплікація «Казковий птах»	30
Аплікація з паперу	36
Аплікація «Осіньне дерево»	37
ПРИРОДА НАВКОЛО МЕНЕ.....	38
Згинання та складання паперу (орігамі).....	42
Орігамі «Вірні друзі».....	43

ОСІНЬ ТАКА МИЛА

Я ВРАНЦІ СОНЦЕ РАДО ЗУСТРІЧАЮ	44
Згинання та складання паперу (орігамі).....	48
Орігамі «Сонечко».....	48

ДОСЛІДЖУЮ ПОВІТРЯ	52
Збирання природного матеріалу (екскурсія).....	56
Аплікація «Пташка»	57
ВОДИЧКО, ВОДИЧКО, УМИЙ МОЄ ЛИЧКО.....	58
Підготовка до роботи	
та зберігання природного матеріалу.....	62
Аплікація «Золота рибка»	62
МИ ДОСЛІДЖУЄМО СВІТ.....	64
Аплікація «Грибна родина»	68
МОЯ РОДИНА.....	72
ОЗДОБЛЕННЯ ВИРОБІВ	74
Листівка до дня Святого Миколая	74
ПРИРОДА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ	76
Ялинкові прикраси.....	78

ДЕ ТИ, ЗИМОНЬКО, ЖИВЕШ?

ЗИМОВІ ЯВИЩА В ПРИРОДІ	80
Ажурне вирізування з паперу	84
«Сніжинка»	84
ВЕСЕЛІ ЗИМОВІ СВЯТА	86
Новорічна гірлянда	88
Рекомендації щодо роботи з підручником.....	92

Навчальне видання

Андрусенко Ірина Володимирівна,
Котелянець Наталка Валеріївна,
Агеєва Олена Володимирівна

Я досліджую світ

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти

(У 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за державні кошти. Продаж заборонено.

В оформленні підручника використано матеріали з інтернет-видань,
що знаходяться у вільному доступі.

Художники: В. Дунаєва, Т. Семенова, Ю. Мітченко, Н. Мордас

Редактор *Н. Забаштанська*
Художній редактор *О. Андрущенко*
Технічний редактор *Л. Ткаченко*
Комп'ютерна верстка *Г. Нурко*
Коректори *С. Бабич, І. Барвінок*

Підписано до друку 13.07.2018. Формат 84×108/16.
Папір офс. № 1. Гарнітура PetersburgС.
Друк офс. Ум. др. арк. 10,08. Обл.-вид. арк. 16,523.
Ум. фарбовідб. 40,32
Наклад 14 653 прим. Зам. №

Видавництво «Грамота»,
вул. Паньківська, 25, оф. 13, м. Київ, 01033.
Тел./факс: (044) 253-98-04, тел.: 253-90-17, 253-92-64.
Електронна адреса: info@gramota.kiev.ua
www.gramota.kiev.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру України
суб'єктів видавничої справи ДК № 341 від 21.02.2001 р.

Віддруковано з готових діапозитивів видавництва «Грамота»
у ТОВ «Поліпрінт», 04074, м. Київ, вул. Лугова, 1А.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру України
суб'єктів видавничої справи ДК № 1250 від 27.02.2003 р.

ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ
ГЕРБ
УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНИЙ
ПРАПОР
УКРАЇНИ**

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

*Музика Михайла Вербицького
Слова Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

1 вересня — День знань

21 вересня — Міжнародний день миру

4 жовтня — Всесвітній день захисту тварин

Перша п'ятниця жовтня — Всесвітній день усмішки

Перша неділя жовтня — День працівників освіти

14 жовтня — День захисника України

9 листопада — День української писемності та мови

16 листопада — Міжнародний день толерантності

20 листопада — Всесвітній день дитини

21 листопада — День гідності та свободи; Всесвітній день вітань

3 грудня — Міжнародний день людей з інвалідністю

6 грудня — День Збройних сил України

10 грудня — День захисту прав людини

19 грудня — День святого Миколая

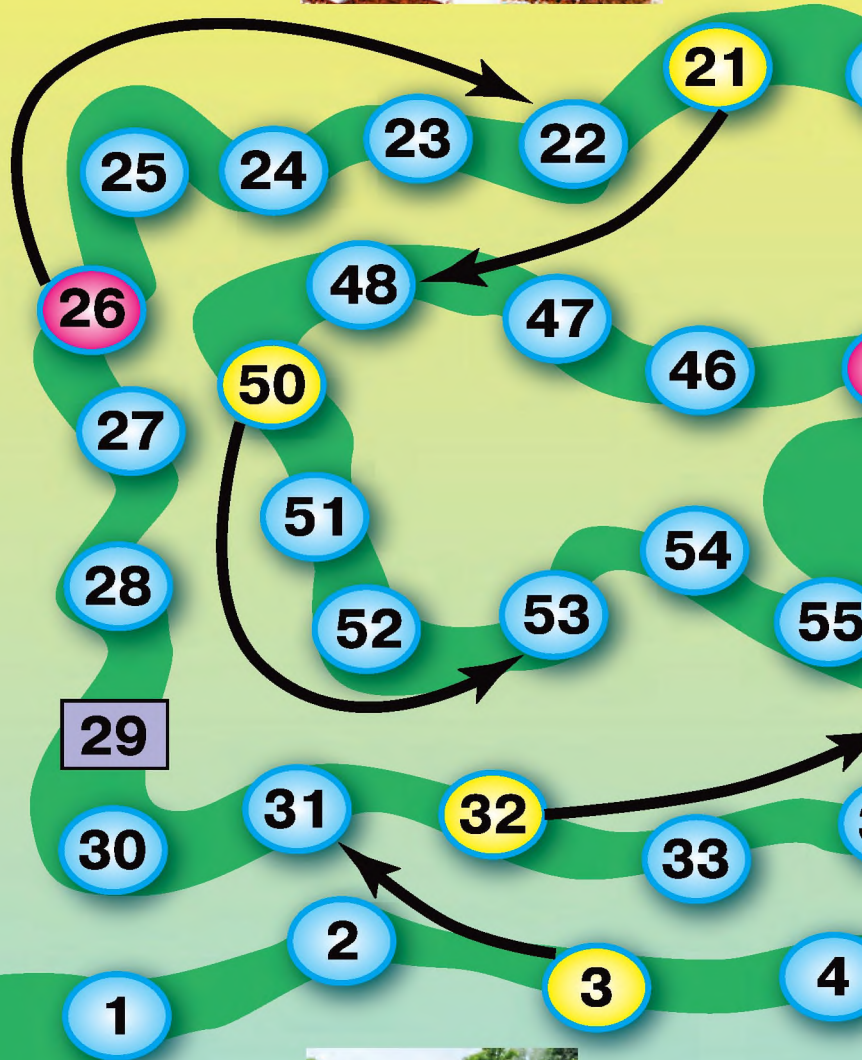

20 грудня — Міжнародний день солідарності людей

26 грудня — День подарунків

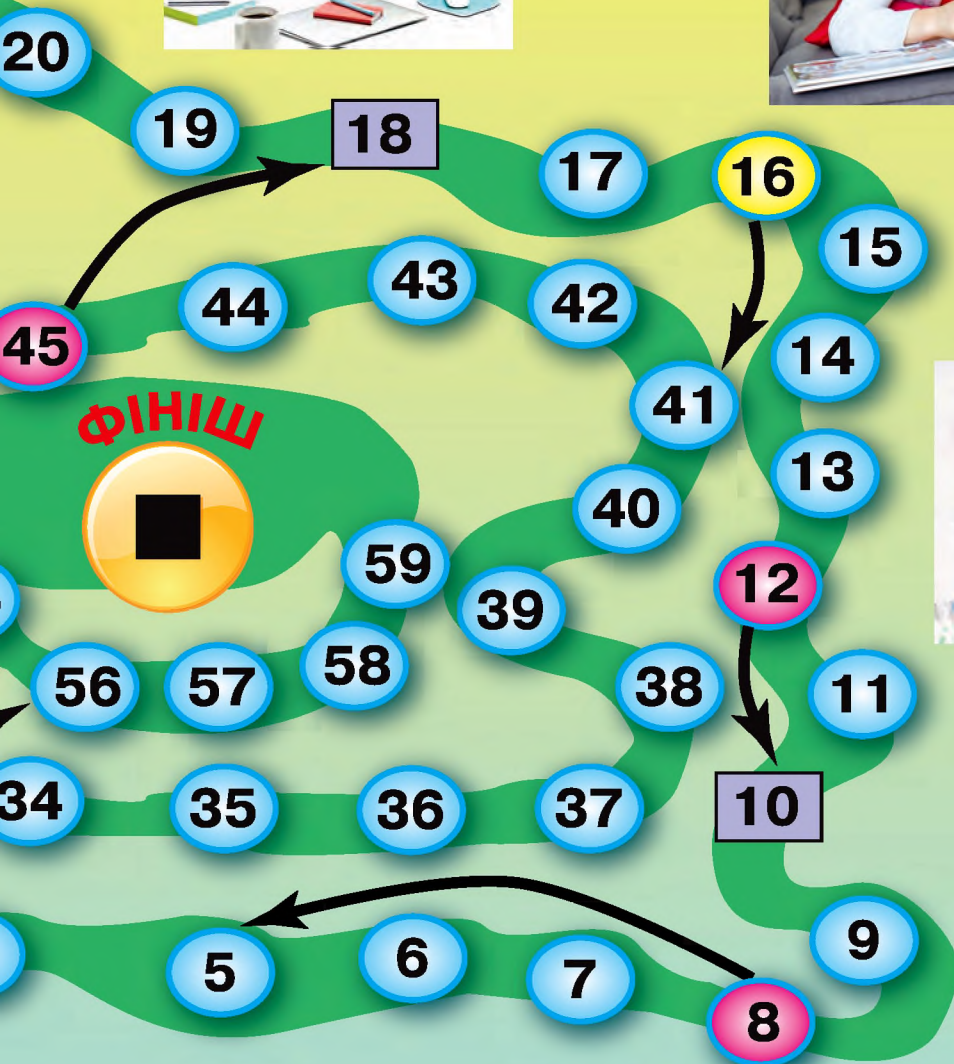
СТАРТ

за стрілкою вперед

за стр

рілкою назад

пропустити хід